

КРАЕВЕДСКИТЕ БАЗИ ДАННИ – БИБЛИОТЕЧНИ И ПОТРЕБИТЕЛСКИ АСПЕКТИ

Създаването на автоматизирани краеведски бази данни е безспорен успех в библиотечната практика на България. Разкриването на уникалната за всеки регион библиографска и фактографска информация, предоставянето ѝ на широк кръг потребители е коренно нов етап в дългогодишната краеведска дейност на нашите библиотеки. Изградените не малки по обем бази данни, обогатяването и усъвършенстването на софтуерния продукт CDS/ISIS for Windows предполага, възможност да се анализират натрупаните постижения и да се очертаят направленията на бъдещото развитие.

Изложението е опит да споделя някои безспорни успехи и разбира се, трудности от опита на РБ “П. К. Яворов” Бургас, тъй като работим повече от десет години и краеведските бази данни съдържат над 30 000 записа.

Изграждаме обща краеведска база, която съдържа записи на статии от местния и централния периодичен печат, аналитично описание на части от книги, статии от сборници – годишници, известия, научни трудове. Описанията на книгите от краеведския фонд са част от електронния каталог на библиотеката, не ги дублираме и в КБД. Поддържаме базата “Персоналии”, в която са включени фактографски данни за видни личности от обществения, стопанския и културния живот в региона. Тази година поставихме началото на база данни “ Портрети и снимки ” (включваща най-вече пощенски картички), свързана с Бургаска област.

За всеки опитен библиотекар е ясно, че традиционните картотеки все по-малко отговарят на съвременните тенденции за рационално обслужване.

От началото на 2001 г. престанахме да изграждаме традиционната фишова картотека паралелно с автоматизираната база данни. Ясно е, че това дублиране отнема много време и професионална енергия на работещите в отдела. Наложихме се да преодолеем традиционния за професията консерватизъм като се доверихме на добрата технология за съхранение на данните.

В нашата библиотека с изграждането на краеведската база данни са ангажирани 4 човека, които преглеждат излизащите в Бургас 5 ежедневника, 3 седмичника, 1 литературно списание, също - 3 общински и 2 ведомствени издания, и както и голямото море от централния периодичен печат. Прегледът *de visu* и аотирането на по-голямата част от документите е непрекъснат процес, отнемащ много време.

Доброто и тясно сътрудничество с фирма [Софт Либ](#) дава възможност софтуерният продукт да бъде усъвършенстван в посока по-бързото и лесно въвеждане на елементите на всяко библиографско описание. Като пример ще

посоча: допълнителните падащи списъци със заглавията на източниците, отделни списъци и за географските понятия, тематиката на статията, голямата част от препинателните знаци - повторям елемент на библиографското описание.

Ползваната краеведска класификационна схема, макар и с богата традиция в практиката, отдавна не отговаря на съвременните реалности и е пречка в нашата работа. Това компенсират с възможността за избор на разнообразни ключови думи и унифицираното им ползване чрез речника. Предстои въвеждането на разработения от НБКМ рубрикатор, който ще внесе допълнително облекчение при въвеждането на нови описания и ще съдейства за унифицирането на понятийния апарат към полето “ключови думи”. Преминаването към по-опростени и по-реални индекси от УДК е следващата крачка, която трябва да направим. Работим с предварително запаметен модел, съдържащ типично повторяеми елементи от описанието, което дава възможност за по-бързото обработване на публикацията, по-прецизното ѝ библиографиране (особено на тези с повече елементи – приложения, рубрики и др.)

Софтуерът дава изключително добра възможност да се разкрият изключенията и по-рядко срещаните елементи от библиографското описание – снимки, графики, резюмета, интервюта. Все още проблем за нас са автори, които се подписват с няколко имена. Нужно е да се намери техническо решение за препратка при търсене по едното име. Това се отнася и за географските понятия, защото голяма част от селищата са с по няколко имена – напр. Мичурин, Василико, Царево.

Пълното и добро описание предполага и многоаспектно търсене в базата данни, което безспорно е най-голямото постижение на софтуерния продукт. Трябва да признаем, че специалистите от Софт Либ имат не само обширни библиотечни познания, но и мислене на библиотекари като откликват на всички наши виждания и търсения за оптимизиране обработката на библиотечните документи.

WINISIS дава отлична възможност да бъдат отпечатвани библиографски указатели с готов справочен апарат – авторски, географски показалци. И всичко това може да се осъществи за минимално време и с изключително добра пълнота. За нас, библиографите това е постижение, за което години сме мечтали.

Разбира се, условието е - максимална пълнота на краеведските бази. Пред нас продължава да стои задачата да включим в базите ретроспективните краеведски картотеки, включващи описания назад до 1844 г., за което ни е нужен допълнителен кадрови потенциал.

Работейки едновременно с традиционните картотеки и автоматизираните бази можем ясно да преценим предимствата на новите технологии. Безспорно е, че електронните бази данни с по-голямата си комбинативност и възможности за многоаспектно търсене, осигуряват по-лесен, по-достъпен, по-бърз начин за опериране. Потребителите, независимо от времето и мястото имат възможност да ползват краеведските библиографски данни чрез Интернет. Натрупването на огромно количество информация обаче затруднява търсенето. Смятаме, че по-удачно решение е да разделим краеведската база данни на блокове по години (подобно на традиционната картотека).

И още един немаловажен аспект. Съзнанието за непреходната стойност на текущата регистрация на публикуваните материали и представянето им в глобалното пространство, е основание да бъдем по-прецизни в подбора на материали от периодичния печат.

Натрупаните от библиотеките в страната, уникални по своето съдържание, краеведски бази данни допълват националната библиография и дават възможност за лесен достъп до нея, основа за всякакви научни изследвания и задоволяване на разнообразни потребителски търсения. А транслитерацията на библиографските описания би довело и до ползването им в чужбина (от определена група потребители).

Идеята за създаване на единна база данни с информация и за отделните региони в страната предполага едно по-тясно сътрудничество и обмен на опит между отделните библиотеки. Това е и посоката, в която трябва да вървим всички колеги, за да предложим максимално унифицирана информация.

Дългогодишният ми опит в краезнанието показва, че най-голямо е количеството на извършваните тематични справки. Голяма част от нашите читатели, що се отнася до краезнанието, са хора над средната възраст, които имат психологически задръжки при ползването на компютър. За тях библиотекарят е знаещият и можещият. Деликатните ситуации в обслужването на читателите, без да накърни самочувствието и достойнството им, е едно от предизвикателствата на работещите в библиотеките и изисква много такт и внимание. С по-младата читателска аудитория, намесата на библиотекаря много често също е наложителна. Използването на функцията "Търсене с подпомагане" често изисква нашата намеса, защото се търси по няколко полета от записите, известна рутина и опит. Много е важна и зависимостта между отделните елементи на търсенето, дали са самостоятелни или взаимозависими (И, ИЛИ, НЕ), което често се греша от читателите.

Ето защо нуждата от компетентността на библиотекаря и водещата му функция не е отпаднала. Липсата на достатъчно познания у библиотечните специалисти, както и професионалното високомерие, все още са срещани явления в нашата практика. А това често разочарова и обезкуражава читатели.

Наложителна е системна квалификация и обмяна на опит между библиотеките, а защо не и отношения на конкурентност. Подобни форуми са добра възможност за “ сверяване на часовника ”, за търсене на нови идеи и популяризирането им, така че българските публични библиотеки да се развият като информационни центрове от първа необходимост за общността, сред която работят.

Наталия Коцева – главен библиотекар в Справочно-библиографски отдел и Краезнание при Регионална библиотека “П.К.Яворов” - Бургас